هدية
HADIYAH

د سفر آداب او احکام

بشتو

پښتو

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين.

أما بعد:

دا د سفر د آدابو او احکامو په اړه یو لنډ پیغام دی چې هڅه مو کړې ډیرې هغه مسائل بیان کړو چې مسافر ورته اړتیا لري.

موږ له الله جل جلاله څخه سوال کوو چې خاص د خپلې رضا لپاره یې وګرځوي او عامو مسلمانانو ته پرې ګټه ورسوي.

په (بېلابېلو) ژبو د اسلامي محتوا د خدماتو د ټولنې علمي کمېټه

لومړی: د سفر آداب

هر څوک چې د حج یا نورو عبادتونو لپاره سفر کوي، باید لاندې چارو ته پاملرنه وکړي:

١

١. که چیرې لارې ډېرې وي، نو باید د وخت، سپارلۍ، ملګري او لارې په اړه له الله تعالی څخه لارښوونه وغواړي (استخاره وکړي) که چېرې لارې ګڼې وي، او په دې اړه باید له تجربه لرونکو او نېکانو خلکو سره مشوره وکړي، او په حج او عمره کې له شک پرته چې خبر دی. د استخارې طریقه دا ده چې دوه رکعته لمونځ وکړي او بیا له پیغمبر صلی الله علیه وسلم څخه په نقل شوو الفاظو دعا وغواړي.

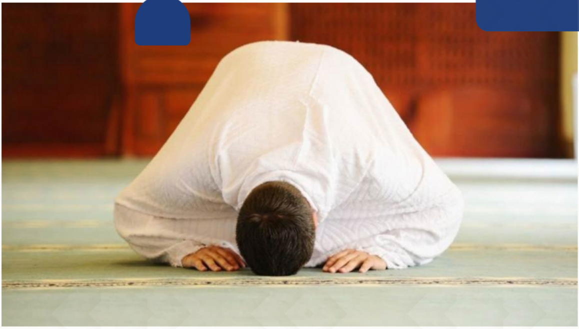

HADIYAH هدية

٢

په حج او عمره کوونکي واجب دي چې قصد یې د الله تعالی رضا او هغه ته ځان نږدې کول وي او دا چې باید له دنیوي ګټو، ویاړ، لقبونو ترلاسه کولو، یا ځان ښودني او شهرت غوښتني څخه ځان وساتي،

ځکه دا د عمل د بربادېدو او نه قبلیدو لامل ګرځي،

الله تعالی فرمایلي:

(قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا)

(تـه (دوی تـه) ووایـه: بېشـکه همدا خبره ده چې زه یواځې ستاسـو په شـان بشـر یم، ما ته وحي کیږي چې بېشـکه ستاسـو معبود یواځې یو معبود دی، نـو هغـه څـوك چـې د خپـل رب د ملاقـات تمـه لـري، هغـه دې نېك عمل وکړي او د خپل رب په عبادت کې دې هیڅوك نه شریکوي).[الکهف: ١١٠]

او پـه قدسـي حدیث کې راځي:

«أَنَـا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَـنِ الشِّرْكِ مَـنْ عَمِـلَ عَـمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِي غَيْرِي تَرَكْتُـهُ وَشِرْكَهُ»[1]

«زه لـه شـرک نـه تـر ټولـو ډېـر بـې حاجتـه شـریکوال یـم، نـو څـوک چـې یـو عمـل وکـړي، پـه هغـه کـې بـل څـوک زمـا سـره شریـک کـړي؛ زه بـه هغـه کـس او د هغـه شرک پریږدم».[1]

(1) مسلم په (٢٩٨٥شمیره) روایت کړی.

هدية HADIYAH

٣ حج او عمره کوونکی باید له سفر نه وړاندې د عمرې او حج په احکامو ځان پوه کړي، او مخکې له دې چې سفر وکړي حکمونه یې زده کړي، تر څو ترې کوم واجب پاتې نه شي یا حرام ونه کړي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:

«مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ»[2]

«چا ته چې الله تعالی د خېر اراده وکړي، هغه ته په دین کې پوهه ورکوي».[2]

٤ حج او یا عمره کوونکی باید د حج او عمرې لپاره حلالې پیسې غوره کړي. ځکه چې الله تعالی پاک دی او یوازې هغه څه مني چې پاک وي؛

او ځکه چې حرامې پیسې د دعا د نه قبلېدو لامل ګرځي.

٥ باید له ټولو ګناهونو او سرغړونو توبه وباسي او که د خلکو حقونه ورسره وي بېرته یې وروګرځوي او ځانونه ترې خلاص کړي، هغه که جنس وي یا مال او یا بل څه.

٦ مسافر ته مستحب دي چې د هغه څه په اړه وصیت ولیکي چې څه یې د چا سره دي یا د چا څه ورسره دي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:

«مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ»[3]

«مسلمان ته نه ښايي چې د وصیت کولو لپاره یو څه ورسره وي، او دوه شپې له وصیت لیکلو پرته تېرې کړي»[3]

---

(2) بخاري په: (٢٧٣٨)، او مسلم په: (١٦٢٧) شمېره روایت کړی.

(3) أبو داود په: (٤٨٣٣) شمیره روایت کړی.

او يو څوک دې پر ګواه کړي، پوروونه دې خلاص کړي، امانتونه دې خپلو خاوندانو ته وسپاري يا دې له خاوندانو اجازه واخلي چې ورسره پاتې شي.

٧

د مسافر لپاره مستحب دي چې د يو ښه ملګري د غوره کولو هڅه وکړي، او داسې يو څوک د ملګرتيا لپاره وټاکي چې د شرعي زده کړو زده کوونکی وي؛ دا د هغه د برياليتوب او په سفر، حج او عمره کې له غلطيو څخه د ژغورل کېدو لامل ګرځي،

دليل يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا قول دی چې فرمايي:

«الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ»[4]

"سړی د خپل ملګري د دين پيروي کوي، نو په تاسو کې دې څوک وګوري چې له چا سره خالصه ملګرتيا کوي»[4]

او د رسول الله - صلى الله عليه وسلم- دا وينا:

«لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ»[5].

«يوازې د مؤمن ملګرتيا کوه، او ستا خواړه دې يوازې تقوا دار وخوري»[5].

---

(4) أبو داود په: (۴۸۳۲) او ترمذي په: (۲۳۹۵) شمېرو روايت کړی.

(5) طبراني په: (۸۲۳) شمېره روايت کړی.

٨

مسافر ته مستحب دي چې د خپلې کورنۍ، خپلوانو، ګاونډيانو او ملګرو سره مخه ښه وکړي،

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي:

«مَنْ أَرَادَ أَنْ يُسَافِرَ فَلْيَقُلْ لِمَنْ يُخَلِّفُ: أَسْتَوْدِعُكُمُ اللَّهَ الَّذِي لَا يُضِيعُ وَدَائِعَهُ»[6]

«څوک چې د سفر اراده ولري، هغه دې خپلو شاته پاتې کسانو ته ووايي: پر هغه الله مو سپارم چې ورسپارل شوي امانتونه ورسره نه ضايع کيږي»[6]،

او د رسول الله صلی الله عليه وسلم په ملګرو کې به چې چا سفر کاوه نو په مخه ښه کې به يې ورته ويل:

«أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ»[7]

«زه ستا دين، امانت او د کار پايلې الله ته سپارم»[7]،

او هغه صلی الله عليه وسلم به هغو مسافرو ته چې له هغه څخه به يې د وصيت غوښتنه کوله ويل:

«زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَيَسَّرَ لَكَ الخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ»[8]

«الله تعالی دې تقوا توښه وګرځوه، ګناهونه دې وبخښه، او ستا لپاره دې نېکي اسانه کړي په هر ځای کې چې ياست»[8]

---

(6) أحمد په خپل مسند کې په: (۴۵۲۴) شميره روايت کړی.

(7) ترمذي په: (۳۴۴۴) شميره روايت کړی دی.

(8) أحمد په خپل مسند کې په: (۹۷۲۴) شميره روايت کړی.

او یو سړی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی چې د سفر اراده یې درلوده، ورته یې وویل: ای د الله رسوله! وصیت راته وکړه، هغه ورته وویل:

«أُوصِيكَ بِتَقْوَى اللهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ» فَلَمَّا مَضَى قَالَ: « اللَّهُمَّ ازْوِ لَـهُ الْأَرْضَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ».[9]

«د الله تعالی ځخه په ویرېدلو درته سپارښتنه کوم، او په هر لوړ ځای د پورته کېدلو پر مهال د تکبیر ویلو»، کله چې ولاړ، نو ویې ویل: «ای الله! ځمکه ورته راغونډه کړې (سفر یې لنډ کړې) او سفر ورته اسانه کړې».[9]

٩

په سفر کې به له ځان سره زنګ (ګونګرو)، د موسیقۍ الآت او سپی نه وړي؛

دلیل یې د ابو هریره رضی الله عنه حدیث دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:

«لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَـةُ رُفْقَةً فِيهَا كَلْبٌ وَلَا جَرَسٌ».[10]

«ملایکې د هغې ډلې ملګرتیا نه کوي چې سپی یا زنګ ورسره وي».[10]

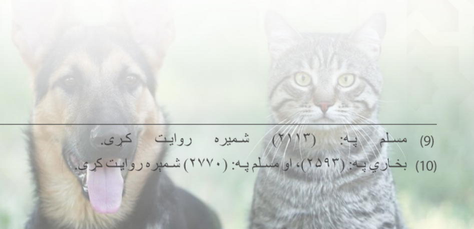

(9) مسلم په: (۲۱۱۳) شمیره روایت کړی.

(10) بخاري په: (۲۵۹۳)، او مسلم په: (۲۷۷۰) شمېره روایت کړی.

١٠

که له یوې ښځې یې زیاتې درلودې او غوښتل یې چې یوه یې له ځان سره په سفر کې ملګرې کړي، نو تر منځه دې قرعه واچوي، د هرې یوې قرعه چې راووته همغه دې له ځان سره بوځي؛

دلیل یې د عائشې رضي الله عنها حدیث دی چې فرمایي:

«كَانَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم: إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ، فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ».[11]

«کله چې به رسول الله صلی الله علیه وسلم غوښتل سفر وکړي، نو د خپلو میرمنو ترمنځ به یې قرعه واچوله، د هر چا قرعه به چې راووته، هغه به یې له ځان سره وړله».[11]

١١

که چیرته امکان ولري، د پنجشنبې په ورځ دې د ورځې په پیل کې سفر وکړي،

دلیل یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم عمل دی. کعب بن مالک رضی الله عنه فرمایلي:

«لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم يَخْرُجُ إِذَا خَرَجَ فِي سَفَرٍ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ».[12]

«رسول الله صلی الله علیه وسلم به ډېر کم د پنجشنبې له ورځې پرته په سفر ووت».[12]

(11) بخاري په: (۲۹۴۹) شمیره روایت کړی.
(12) أبو داود په: (۵۰۹۴) شمیره روایت کړی.

هدية
HADIYAH

١٢

ورته مستحب دي چې د سفر او يا بل څه لپاره له کور څخه د وتلو پر مهال مسنونه دعا وغواړي او د وتلو پر مهال ووايي:

«بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ».[13]

«د الله په نوم، زه په الله توکل کوم، ځواک او قوت نشته مګر په الله، الهی! زه تا ته پناه وړم له دې چې لاروركی شم، يا مې بل څوک بې لارې كړي، يا څوک وښويوم، او يا زه اوښويولی شم، يا ظلم وكړم، او يا ظلم را سره وشي، يا خلكو ته ضرر او نقصان ورسوم، يا را ته ضرر راورسولی شي او چې زه د جهالت کار وكړم او يا زما سره وشي».[13]

١٣

ورته مستحب دي چې د سفر دعا ووايي؛

کله چې په خپلې سپرلۍ، موټر، طياره او يا بل ډول سپرلۍ سپريږي نو ودې وايي:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ ثُمَّ يَقُولُ: {سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ} [الزخرف: ١٤] اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ[14] السَّفَرِ، وَكَآبَةِ المنظر[15]، وسوء الْمُنْقَلَبِ[16] فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ..»[17]

"الله لوی دی، الله لوی دی ، الله لوی دی. پاکي ده هغه ذات لره چې زموږ لپاره يې دا (سپرلۍ) تابع کړې ده، حال دا چې موږ د هغې مهاروونکي نه وو، او بېشکه موږ خاص خپل رب ته خامخا بېرته ورتلونکي يو. (الزخرف سورت ۱۴ آيت). يا الله په دې سفر کی ستا څخه د نيکيو، تقوا او هغه عمل سوال کوو چې ستا خوښ وي، يا الله موږ ته دغه سفر آسانه کړې، او د دې سفر اوږد والی له موږ څخه لرې کړې، اې الله ته په سفر کې ملګری او په کور کی سرپرست يې، اې الله زه تا ته پناه دروړم د سفر له سختيو (۱۴) له زړه بوګنوونکي منظر (۱۵) او کور ته د ستنيدو پر مهال له ناوړه پيښې څخه (۱۶) په مال او اولاد کې...»(۱۷)

---

(14) د خفګان او ماتېدو له امله ناوړه حالت . الإفصاح عن معاني الصحاح (۴/ ۱۸۴).

(15) (المنقلب): راګرځيدل. الإفصاح عن معاني الصحاح (۴/ ۲۸۴).

(16) أحمد په خپل مسند کې په: (۶۳۷۴) کې روايت کړی.

(17) أحمد په خپل مسند کې په: (۶۳۷۴) کې روايت کړی.

١۴ ورته مستحب دي چې يوازې له ډلې پرته سفر

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

«لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ»(18).

«که خلک د يوازې والي په اړه په هغه څه پوهيدى چې زه پرې پوهيږم، نو هېڅکله به څوک د شپې لخوا يوازې په سپرلى نه و سپور شوي»(18).

(18) أبو داود په: (۲۶۰۸) شميره روايت کړى.

هدية
HADIYAH

١٥

د دې لپاره چې د مسافرو يووالی او اتفاق وساتل شي او په ځواکمنتيا سره خپلې موخې تر لاسه کړي نو په خپلو کې دې يو تن پر ځان آمر وټاکي،

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

«إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ»[19].

«کله چې په سفر درې نفره وځي، نو يو دې يوکې مشر وګماري»[19].

---

(19) أحمد په خپل مسند کي په: (١٧٧٣۶) شميره روايت کړی.

١٦ باید د هغو اطاعتونو ترسره کولو ته لیواله وي چې الله تعالی پرې امر کړی او له حرامو څخه ځان وساتي او دا چې ځان په ښو اخلاقو سمبال کړي، له هغو کسانو سره مرسته وکړي چې همکارۍ او مرستې ته اړتیا لري او هغو خلکو ته علم ورزده کړي چې غوښتونکی یې وي او اړتیا ورته لري،

په خپل مال کې سخي وي او د خپل ځان او خپلو ورنو په ګټه او د هغوی د اړتیاوو د پوره کولو لپاره یې وکاروي.

١٧ په کار ده چې د سفر لګښتونه او اړتیاوې زیاتې چمتو کړي،

څکه کیدی شي اړمن شي او چارې بدلې شي.

١٨ په کار ده چې په دې ټولو چارو کې تنده پراخه وساتي،

او هڅه وکړي چې د ملګرو په زړونو خوښي ورننه کړي؛ تر څو خلکو کې ځای او محبوبیت پیدا کړي.

هدية
HADIYAH

١٩ هغه باید د خپلو ملګرو پر جفا او د نظر سره یې د هغوی پر مخالفت صبر وکړي او په نرمۍ ورسره چلند وکړي، او ښه چلند ورسره کوي، ترڅو یې په منځ کې درناوی وشي او په درنه سترګه ورته وګوري.

٢٠ کله چې مسافر په یو ځای کې استوګن شي، ورته مستحب دي چې سره یو بل ته نږدې نږدې شي،

د رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرام به چې کله په کوم ځای کې استوګن شول نو په درو او خوړونو کې به سره خواره واره شول نو

رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

«إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي الشِّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ إِنَّمَا ذَلِكُمْ مِنَ الشَّيْطَانِ»،[20]

«په دې ناونو او خوړونو کې ستاسو خواره واره کېدل په تاسو کې د شیطان کار دی»،[20]

نو بیا به سره یوبل ته نږدې نږدې کېدل، تر دې چې که یو ټادر به دې پرې خپور کړ، ټولو ته رسیده.

٢١ کله چې په سفر او یا بل څه کې په یو ځای کې استوګن شي،
ورته مستحب دي چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په ثابته دعاګانو سره دعا وغواړي:

(1) مسلم په (۱۷۰۸) شمیره روایت کړی.

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ»؛[21]

«د الله په بشپړو کلمو سره پناه نیسم د هر هغه شي له شر څخه چې هغه پیدا کړی دی؛[21]

او هغه صلی الله علیه وسلم به هغو مسافرو ته چې له هغه څخه به یې د وصیت غوښتنه کوله ویل:

٢٢

رته مستحب دي چې په لوړو ځایونو د پورته کېدو پر مهال (الله اکبر) او ټیټو ځایونو او کندو ته د ښکته کېدو پر مهال: (سبحان الله) ووایي، جابر رضي الله عنه فرمایي:

«موږ به د پورته کېدو پر مهال الله اکبر، او د ښکته کېدو پر مهال سبحان الله ویل ".[22]

او په تکبیر ویلو سره به غږونه نه پورته کوي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ».[23]

«ای خلکو پر ځانونو نرمي وکړئ، تاسو کوڼ او غائب ته اوازونه نه کوئ، هغه له تاسو سره دی او هغه اورېدونکی او نږدې دی».[23]

٢٣

ورته مستحب دي چې د شپې لخوا سفر وکړي، په ځانګړې توګه د شپې په لومړی برخه کې، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:

«عَلَيْكُمْ بِالدُّلْجَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَى بِاللَّيْلِ».[24]

«سفرونه مو د شپې وکړئ، ځکه په شپه کې ځمکه راغونډېږي».[24]

(21) بخاري په: (٢٩٩٤)، شمیره روایت کړی.
(22) بخاري په: (٢٩٩٣) شمیره روایت کړی.
(23) أبو داود په: (٢٥٧١) شمیره روایت کړی.
(24) أحمد په خپل مسند کې په: (١٠٧٧١) روایت کړی.

۲۴ ورته مستحب دي چې په سفر کې زياتې دعاګانې وکړي،

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

«ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ».[25]

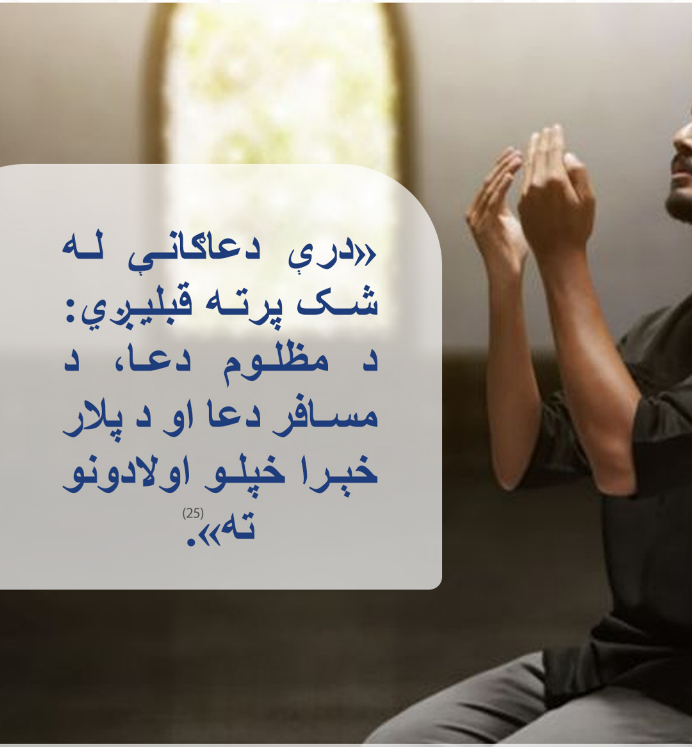

«درې دعاګانې له شک پرته قبلېږي: د مظلوم دعا، د مسافر دعا او د پلار خبرا خپلو اولادونو ته».[25]

(25) بزار په خپل مسند کې په: (۱۰۰۶۸) شمېره روايت کړی دی.

هدية
HADIYAH

دویم: په سفر کې طهارت

مسافر ته په کار دي چې پاکوالي ته پاملرنه وکړي،

لـه وړې بـې اودسـۍ اودس او لـه جنابـت څخه دې غسل وکړي.

که اوبه ونه مومي،

یـا دومـره اوبـه ولري چـې خوراک او څښـاک ته یې بسنه کوي، تیمم دې ووهي.

دواړه لاسونه دې په ځمکـه ووهـي، مخ او دواړه لاسونه دې پـرې مسح کـړي.

د تیمـم طریقـه دا ده چې:

او د تیمم پاکوالی لنډمهاله پاکوالی دی،

هـر کلـه چـې اوبـه ومونـدل شـي، بایـد اوبـه وکاروي او تیمم یې باطلیږي،

کله چې د لوی نجاست لپاره تیمم وکړي او بیا اوبه ومومي غسل کول پرې واجب دی،

او که یې له قضای حاجت څخه تیمم وهلی وي او بیا اوبه ومومي، باید اودس وکړي. په حدیث کې راځي:

«الصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وَضُوءُ المُسْلِمِ وَإِنْ لَمْ يَجِدِ المَاءَ عَشْرَ سِنِينَ، فَإِذَا وَجَدَ المَاءَ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ، وَلْيُمِسَّهُ بَشَرَتَهُ»[26].

«پاکه خاوره د مسلمان لپاره پاکوونکې ده، که څه هم لس کاله اوبه ونه مومي، کله یې چې اوبه وموندلې نو د الله څخه دې ووېرېږي او ودې کاروي »[26].

د قرآن، سنت او اهل سنت په اجماع سره په موزو مسح کول روا دي.

په موزو او ورته شیانو د مسحې کولو شرطونه په لاندې ډول دي:

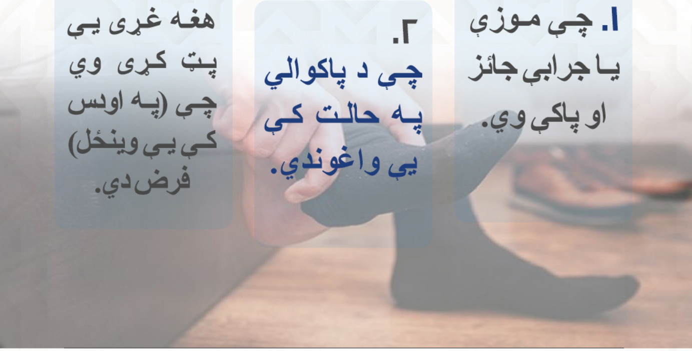

۱. چې موزې یا جرابې جائز او پاکې وي.

۲. چې د پاکوالي په حالت کې یې واغوندي.

۳. هغه غړی یې پټ کړی وي چې (په اودس کې یې وینځل) فرض دي.

(26) بخاري په: (۱۸۰۴)، او مسلم په: (۱۹۲۷) شمېره روایت کړی.

۴.

چې مسح په وړې بې اودسۍ کې وي، په جنابت او هغه څه کې مسح روا نده چې له امله یې غسل کېږي.

۵.

مسح باید د شریعت له مخې په ټاکل شوي وخت کې وي، چې د استوګن (مقیم) لپاره یوه ورځ او شپه او د مسافر لپاره درې ورځې او شپې ده، دا موده د صحیح نظر له مخې د بې اودسۍ پسې له لومړۍ مسحې څخه پیلیږي، یعنې د مقیم لپاره څلورویشت ساعته او د مسافر لپاره دوه اویا ساعته وخت لري.

هدية
HADIYAH

په موزو مسح کول په دريو کارونو سره باطلیږي:

١ داسې يو څه رامنځته شي چې له امله يې غسل واجبيږي لکه جنابت، نو مسح باطليږي او بايد غسل وشي.

٢ کله يې چې له مسحې وروسته وباسي.

٣ کله چې شرعي معتبره نېټه پای ته ورسيږي مسح باطليږي.

* * *

دریم: په سفر کې د لمانځه لنډولو (قصر) احکام:

په سفر کې د لمانځه لنډول د پوره لمونځ څخه غوره دي.

خو که مسافر څلور رکعتي لمونځ پوره وکړ، لمونځ یې صحیح دی، خو د غوره کار خلاف کار یې کړی دی.

که مسافر د خپل کلي یا ښار له ټولو کورونو څخه ووت،

قصر کوي، او دا د جمهورو علماوو نظر دی.

HADIYAH هدية

او کـه چيرتـه يـې د لمانځه د وخت لـه داخلېدو وروستـه سـفر وکـړ،

نو کولی شي قصر وکړي،

ځکه چې هغه د لمانځه د وخت له پای ته رسيدو مخکې سفر کړی دی.

او د مسافر لپاره د ماسپښين او مازديګر،

ماښـام او ماخوستن لمونځونـه يـو ځـای کول سنت دي

کلـه چې ورتـه اړتيا وي،

کلـه چې سفر تـه ادامـه ورکـوي، نـو د لمونځونو پـه يو ځـای کولو کې بـه هغـه طريقـه کاروي چـې ده تـه پکې اسـانتيا وي، يا د تقديم جمع يا د تأخير (چـې مازديګـر ماسپښـين تـه رامخکـې کـړي او يـا ماسپښـين مازديګـر تـه وروسـته کـړي، همداسـې پـه ماښـام او ماخوسـتن کـې).

هدية
HADIYAH

او کـه مسـافر د لمونځونو یـو ځـای کولـو تـه اړتیـا نـه درلـوده نـو نـه دې یو ځای کوي

لکه چې په یو ځای کې استوګن شي او هغه مهال تـرې روانیږي چې د دویم لمانځه وخت داخل شي، نـو غوره دا ده چې یـو ځای یـې نه کړي؛ ځکه چې اړتیا ورتـه نـه لري، لـه دې امله رسـول الله صلـى الله علیـه وسلم پـه حجـة الـوداع کـې پـه منـی کـې لمونځونـه سره یـو ځـای نـه کړل؛ ځکـه چـې اړتیا ورتـه نـه وه.

او پـه نفلـي لمونځونـو کـې؛

نـو مسـافر هـم لکـه د مقیـم پـه څېـر نفلـي لمونځونـه کولی شـي، لکـه د څاښـت لمونځ، تهجـد او داسـې نـور نفلـي لمونځونـه، پرتـه د ماسپښـین، ماښـام او ماخوسـتن لـه راتبه نفلـو څخـه، ځکـه پـه هغـې کـې سـنت طریقـه دا ده چـې پرېښـودل شـي.

نفل لمونځ په سپرلۍ کیږي لکه:

طیـاره، موټـر، بیړۍ او داسـې نور د ترانسـپورټ وسـایط، او د فـرض لمانځـه لپـاره بایـد ښـکته شـي، مګـر دا چې لـه ښـکته کېدلو عاجز و.

هدية
HADIYAH

د مقیم پسې د مسافر لمونځ صحيح دی،

او مسافر به هم لکه د خپل امام په څېر لمونځ پوره کوي، برابره خبره ده که ټول لمونځ یې لاندې کړی و، یا یو رکعت او یا لږ، آن که په وروستي تشهد کې له سلام اړولو مخکې د امام سره یو ځای شو لمونځ به پوره کوي، او همدا د علماوو له دوو قولونو څخه صحيح یو دی.

څلورم: د حج، عمرې یا سفر څخه د راستنېدو آداب

په کار ده چې له سفر څخه په بیرته راستنیدو کې بیړه وکړي او له ضرورت پرته اوږد پاتې نشي؛

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:

«السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ، فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ».[27]

« سفر د عذاب یوه ټوټه ده، چې سړی له خوړلو، څښلو او خوب څخه منع کوي، نو کله چې ستاسو څخه یو کس خپلې اړتیاوې پوره کړې، خپلې کورنۍ ته دې په بیړه لاړ شي».[27]

کله چې خپل هېواد ته د راستنیدو اراده وکړي،

نو په سپرلۍ د سپرېدو پر مهال دې د سفر دعا ووایي او دا الفاظ دې پرې ورزیات کړي:

«آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ».[28]

(موږ په خیر سره ستنېدونکي، له ګناهونو څخه توبه کوونکي، د الله خاص عبادت کوونکي، او د الله په نعمتونو شکر ویستونکي یو».[28]

---

(27) بخاري په: (۱۷۹۷)، او مسلم په: (۱۳۴۲) شمېره روایت کړی.

(28) بخاري په: (۴۱۱۶) شمېره روایت کړی.

ورته مستحب دي چې له سفر څخه د راستنیدو پر مهال هغه څه ووای] چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه ثابت دي، کله به چې هغه له کومې غزا، حج او يا عمرې څخه راستنېده، نو د ځمکې په هره لوړه به چې خوته درې تکبیرونه به یې ویل او بیا به یې ویل:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، سَاجِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ»[29].

"له الله پرته بل حق معبود نشته، هغه يو دی، شريک نه لري، هغه لره پاچاهي ده، ستاينه هغه لره ده، او هغه په هر څه قادر دی، موږ بيرته راګرځېدونکي، توبه کوونکي، عبادت کوونکي، سجده کوونکي، د خپل رب ستاينه کوونکي يو. الله خپله ژمنه پوره کړه، او خپل بنده ته يې فتح ورکړه، او يوازې يې ډلو ته ماتې ورکړه"[29].

(29) بخاري په: (۱۷۹۷)، او مسلم په: (۱۳۴۲) شمېره روايت کړی.

د خپل کلي د لېدو پر مهال ورته مستحب دي چې ووايي:

«آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ»،[30]

«موږ په خير راګرځېدونکي، له ګناهونو څخه توبه کوونکي، د الله خاص عبادت کوونکي، او د الله په نعمتونو شکر ويستونکي يو"،[30]

دا الفاظ به تر هغه پورې تکراروي چې خپل کلي ته ننوځي؛ دليل يې د رسول الله صلی الله عليه وسلم عمل دی.

که چېرته له ډېرې مودې وروسته راغلی و، نو له اړتيا پرته دې سم دلاسه خپلې کورنۍ (ښځې) ته د شپې لخوا نه ورځي مګر دا چې مخکې يې خبر ورکړی وي او د شپې مهال يې د ورتګ ورته ويلي وي؛

ځکه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم له دې کار څخه منع کړې ده، جابر بن عبدالله رضي الله عنهما فرمايلي:

«نَهَى رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا»،[31]

"رسول الله صلی الله عليه وسلم له دې منع فرمايلې چې سړی د شپې له خوا د خپلې کورنۍ دروازه وټکوي".[31]

په دې کې حکمت هغه دی چې بل روايت تشريح کړی دی.

«حَتَّى تَمْتَشِطَ الشَّعِثَةُ، وَتَسْتَحِدَّ الْمَغِيبَةُ»،[32][33]

«تر څو چې جرېړ سر والا خپل سر ګمنځ کړي، او هغه چې خاوند يې له ډېرې مودې څخه غايب وي نو خپل ځان به پاک کړي»،[32][33]

(30) مسلم په (۷۱۵) شميره روايت کړی.

(31) (الشعثة): هغه ښځه چې له ډېرې مودې يې ويښتان غوړ او ګمنځ کړي نه وي.او (الاستحداد): د اوسپنيزې آلې کارول لکه: (پاکي). او: (المغيبة): هغه ښځه چې خاوند يې ترې لرې تللی وي. التحرير في شرح صحيح مسلم - الأصبهاني (ص ۲۹۲).

(32) مسلم په (۷۱۵) شميره روايت کړی.

(33) نسائي په: (۹۰۹۹) شميره روايت کړی.

او پـه یـو بـل روایـت کـې راځي:

«نَهَـى رَسُـولُ اللهِ صلـى الله عليـه وسـلم أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَـهُ لَيْلًا، يَتَخَوَّنُهُمْ أَوْ يَلْتَمِسُ عَثَرَاتِهِمْ».[34]

«رسـول الله صلـى الله علیـه وسـلم خپلـې کورنـۍ تـه (د بدګمانۍ لـه مخـې) لـه ناڅاپـه ورتلـو منـع فرمایلـې ده چـې خیانـت یـې معلـوم کـړي یـا یـې د اشـتباهاتو پسـې ګرځـي چـې معلـوم یـې کـړي».[34]

لـه سـفر څخـه د راتلوونـکي کـس لپـاره مسـتحب دي چـې تـر څنګـه جومـات تـه لومـړی ورشــي او دوه رکعتـه لمونـځ پـکې وکـړي،

ځکه چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم کړي دي.

(34) مسلم په (۲۴۲۸) شمیره روایت کړی.

د مسافر لپاره مستحب دي چې کله له سفر څخه راستون شي، نو د خپلې کورنۍ او ګاونډیانو له ماشومانو سره دې مهربانه اوسي، او د هرکلي پر مهال دې ورسره نیک چلند وکړي،

له ابن عباس رضی الله عنهما څخه روایت دی چې کله پیغمبر صلی الله علیه وسلم مکې ته ورسید، نو د بنو عبدالمطلب ځوانانو یې هرکلی وکړ، نو یو یې د ځان سره مخکې او بل یې شاته سپور کړ. او عبد الله بن جعفر رضي الله عنه وايي:

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى الله عليه وَسَلَّمَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ تُلُقِّيَ بِنَا، قَالَ: فَتُلُقِّيَ بِي وَبِالْحَسَنِ أَوْ بِالْحُسَيْنِ، قَالَ: فَحَمَلَ أَحَدَنَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَالْآخَرَ خَلْفَهُ حَتَّى دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ".[35]

«رسول الله صلی الله علیه وسلم به چې کله له سفر څخه راوګرځید نو موږ به هرکلي ته وروستل کېدلو، نو یو ځل زه او حسن؛ یا حسین هرکلي ته وروستل شو، نو زموږ څخه یې یو مخې او بل د ځان پسې شاته سپور کړ، تر دې چې مدینې ته ننوتلو».[35]

ډالۍ ورکول مستحب دي، ځکه چې په ډالۍ سره زړونه ښه کېږي او کینه پرې له منځه ځي،

او قبلول او پرې بدله ورکول هم مستحب دي، او له کوم شرعي خنډ پرته یې بېرته ورکول مکروه دي؛ لدې امله رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:

«تَهَادُوا تَحَابُّوا».[36]

«یو بل ته سره ډالۍ ورکړئ چې خپلمنځي مینه مو سره پیدا شي».[36]

او ډالۍ د مسلمانانو تر منځه د مینې او محبت له اسبابو څخه یو سبب دی.

---

(35) بیهقي په «السنن الکبری» کې په: (۱۱۹۴۶) شمېره روایت کړی دی.

(36) طبراني په الأوسط کې په: (۹۷) شمېره روایت کړی.

كله چې مسافر خپل هېواد ته راشي نو غاړه ورکول مستحب دي؛

د هغه حديث له مخې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم له اصحابو څخه ثابت دی، لکه څرنګه چې أنس رضي الله عنه فرمايلي:

"کله به چې سره مخ شول نو لاسونه به يې سره ورکول او کله به چې له سفر څخه راستانه شول نو يو بل ته به يې سره غېږې ورکولې.[37]

وصلى الله وسلم على نبينا محمد.

(37) بخاري په: (۳۱۱۶)، او مسلم په: (۱۰۰) شمېره روايت کړی.

فهرست

د سفر آداب او احکام	2
لومړی: د سفر آداب	2
دویم: په سفر کې طهارت	17
دریم: په سفر کې د لمانځه لنډولو (قصر) احکام:	21
څلورم: د حج، عمرې یا سفر څخه د راستنیدو آداب	25

HADIYAH

HAJI & MU'TAMR'S GIFT

هدية

هدية الحاج والمعتمر

www.hadiyah.org.sa